

організували збір допомоги для жителів блокованих населених пунктів області та переселенців, а Іванівської бібліотеки-філії – збір питної води для жителів Миколаєва.

Бібліотечні фахівці Миколаївської області активно допомагають Збройним силам України. Вони долучаються до плетіння маскувальних сіток (Новоселівська бібліотека-філія Арбузинської публічної бібліотеки, Іванівська, Новопавлівська, Сирівська бібліотеки-філії Врадіївської публічної бібліотеки). Так, бібліотекарі разом із іншими працівниками культури села Лиса Гора Мигіївської територіальної громади сплели 45 сіток. А бібліотечні працівники Баштанської публічної бібліотеки долучаються до нарізання стрічок для плетіння маскувальних сіток та збирають теплі речі для військовослужбовців ЗСУ.

Крім того, працівники бібліотек регулярно проводять різноманітні заходи на підтримку ЗСУ. Так, наприклад, Братська публічна бібліотека взяла участь у благодійній акції закладів культури «Бій за Україну!». Новопавлівська бібліотека-філія Врадіївської публічної бібліотеки організувала довгострокову акцію «Допоможи воїну-захиснику», в рамках якої всі бажаючі можуть долучитися до плетіння маскувальних сіток (сплели вже майже 100 м²) та збору продуктів харчування, предметів гігієни для воїнів ЗСУ. Фахівці бібліотек Новомар'ївської територіальної громади взяли участь в акції Новомар'ївської сільської ради «Здорові ліки» зі збору лікарських трав та формування пакетиків трав'яного чаю для воїнів ЗСУ.

Бібліотечні працівники нашої області – це переважно жінки, які намагаються передати нашим захисникам частинку домашнього затишку, готуючи для них їжу. Зокрема, переважна більшість бібліотекарів задіяна у приготуванні обідів, випічки, напівфабрикатів для воїнів ЗСУ, бійців на блок-постах.

Наші захисники щодня виборюють право на свободу та незалежність України. Бібліотечні фахівці Миколаївщини, тримаючи свій професійний стрій разом зі всією країною, своєю щоденною працею також наближають нашу Перемогу. Слава Україні!

Вовк М.П.,

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач відділу змісту і технологій
педагогічної освіти Інституту педагогічної
освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна
НАПН України, м. Київ, Україна

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНОЗНАВЧИХ ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ У ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Відродження українознавства як унікальної наукової галузі розпочалося в 1990-рр., що пов'язано із здобуттям Україною незалежності. У цей період завдяки українським освітянам, науковцям (П. Кононенко, Т. Усатенко, Л. Дунаєвська, Т. Комаринець та ін.) українознавство набуло фундаментального наукового

обґрунтування та впроваджувалося в освітню практику (у багатьох університетах майбутні вчителі-філологи здобували бінарну спеціальність «вчитель української мови і літератури, українознавства», курс з українознавства вивчали в багатьох закладах середньої освіти тощо).

Студіювання наукових джерел уможливило обґрунтування авторської дефініції українознавства як міждисциплінарної науково-освітньої галузі, що в історичній ретроспективі сформувалася на основі когнітивного, естетичного, етичного, релігійного досвіду українства з урахуванням теорії і практики суміжних наук, передбачає здійснення українознавчих студій в українських осередках й інституціях української діаспори та вивчення українознавчих дисциплін у закладах середньої, вищої освіти й організацію мистецьких практик (опанування ремесел, вишивання, писанкарство, хореографічне мистецтво та ін.) українознавчого спрямування у виховній діяльності в умовах формальної і неформальної освіти.

Відповідно українознавчі ресурси – це сукупність джерелознавчих праць, наукових розвідок, збірників і та ін., що представлено у вимірах суміжних наук (етнопедagogіки, етнології, культурології, лінгвістики, фольклористики, краєзнавства, народознавства, етнографії, фольклористики, історії, джерелознавства тощо) та власне українознавчих дисциплін (українська мова, українська література, українська культура, історія України тощо) у реальному (бібліографічному, архівному) та віртуальному контекстах. На основі студіювання сучасних наукових праць сформульовано власну дефініцію українознавчих електронних ресурсів. Це наукові, навчально-методичні, довідково-енциклопедичні праці, періодичні видання, архівні джерела, представлені в електронній або оцифрованій формах, і розміщені на сайтах, веб-сторінках, в електронних бібліотеках, на інтернет-порталах, в електронних архівах наукових інституцій, університетів, дослідницьких центрів, музеїв та інших організацій, діяльність яких спрямована на розвиток українознавчих студій, створення і популяризацію здобутків українознавства та інших суміжних наук в науковому й освітньому середовищі.

Нині маємо значні напрацювання в практичній реалізації ідеї заснування електронних ресурсів українознавчого спрямування в Україні. Водночас потенціал вже створених ресурсів недостатньою мірою використовується у більшості закладів вищої освіти, що нівелює потенційні можливості якісної професійної підготовки майбутнього філолога, не сприяє прогресивному розвитку віртуального філологічного простору в Україні і світі.

З 1 жовтня 2014 р. запрацював Електронний архів українського фольклору (<http://folklore-archive.org.ua>) з метою розміщення польових фольклорних матеріалів з метою їх фахового дослідження та культурно-просвітницького використання. Структурно й функціонально Електронний архів українського фольклору організовано на матеріалах та з урахуванням досвіду праці Фольклорного архіву Кафедри української фольклористики [1].

Крім того, викладачі кафедри фольклористики імені Філарета Колесси створили електронну навчальну бібліотеку української фольклористики [2]. Фундаментальність оцифрованого книжкового електронного фонду полягає в

наявності в ньому видань (фотодруків) відомих дослідників народної культури другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст. Це перший бібліографічний покажчик за авторством Б. Грінченка (1901), праці Ф. Колесси («Українська усна словесність» (1938) та ін.), Г. Нудьги, М. Костомарова, П. Житецького, М. Сумцова та ін.; збірники фольклорних жанрів, укладені В. Гнатюком, О. Роздольським, «Запорожская старина», «Русалка Дністровая»; випуски періодики різних років («Етнографічний вісник», «Матеріали з української етнології», «Етнографічний збірник») та ін. Досвід львів'ян підтверджує ефективність ґрунтовного вивчення і студіювання майбутніми філологами першоджерел на основі використання потенціалу електронної навчальної бібліотеки, що сприяє формуванню мотивації щодо здійснення подальшої наукової українознавчої діяльності, усвідомлення необхідності передавання українознавчих досягнень в освітній практиці.

Студіювання електронних віртуальних ресурсів (вебсторінок, сайтів тощо) уможливило з'ясувати, що в сучасному науково-педагогічному середовищі українознавча періодика представлена у двох вимірах: академічному («київська», «львівська», «волинська» в межах діяльності інститутів НАН України) та університетському (Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Львівський національний університет імені Івана Франка, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького). Можливості використання наукових студій, практичних розробок у процесі підготовки вчителя-філолога, суттєво збагачуються за рахунок імплементації матеріалів періодичних видань, що розташовані на вебсторінках.

Потенціал українознавчої періодики ґрунтується на трансляційному механізмі передавання наукового й освітнього досвіду в ретроспективі, ретрансляцією досягнень українознавчої думки у закладах освіти. У періодичних виданнях визначаються методологічні та практичні засади осмислення, інтерпретації українознавчих реалій, що вивчаються в міждисциплінарному контексті, характеризуються можливістю впровадження інновацій в освітню практику вивчення теорії і практики українознавства.

Загалом педагогічний потенціал сучасної українознавчої періодики полягає в можливості ознайомлення з сучасними досягненнями фольклористичної наукової думки (проблеми лінгвофольклористики, текстології, жанрології фольклору, історії фольклористики, регіональні дослідження фольклору, інноваційні засади вивчення фольклорного досвіду тощо), представлення результатів сучасних академічних й університетських фольклористичних осередків та здобутків зарубіжних інституцій.

У сучасному українському науково-освітньому дискурсі спостерігається тенденція створення реферативних баз даних, що уможливорює значно оновити зміст українознавчих дисциплін у сфері педагогічної освіти. Основними аспектами оновлення має стати вивчення персонології українознавчих студій, активізація дослідницької роботи майбутніх педагогів на основі вивчення маловідомих фактів, матеріалів українознавчих наук у синхронічному і діахронічному аспектах, регіоналістики українознавчих досліджень, досягнень української діаспори в напрямі систематизації дослідницьких матеріалів зі субдисциплін українознавства тощо.

Так, національна реферативна база даних «Україніка наукова» заснована 1998 р. є диференційованим за галузями знань та інтегрованим у масштабах країни сучасним інформаційним продуктом, дає змогу здійснити прогнозування розвитку наукового знання в Україні на основі даних, що відображають динаміку розширення рубрик галузевого розподілу публікацій з подальшим проведенням бібліометричних досліджень вихідного потоку видань з необхідної тематики [3].

Потужний потенціал збагачення змісту через студіювання українознавчого джерелознавчого, науково-теоретичного, практико орієнтованого матеріалу має Електронна бібліотека «Культура України», створена на основі Національної бібліотеки імені Ярослава Мудрого. Мета заснування бібліотеки (з 2011 р.) зумовлена власне стратегічною перспективою імплементації досягнень українознавчої наукової думки і освітньої практики українознавчих дисциплін в сучасному науково-освітньому середовищі в українському і міжнародному контексті, що полягає в забезпеченні: «інтеграції культури народів України у європейський і світовий інформаційний простір, зміцнення культурних зв'язків і формування позитивного іміджу України у світі; рівної можливості безкоштовного доступу користувачів до надбань української культури і мистецтва за допомогою Інтернет мережі; надання користувачам якісно нових можливостей роботи з інтегрованим інформаційним ресурсом бібліотек, музеїв та інших закладів культури в єдиній точці доступу; створення електронних копій друкованих документів для збереження культурної спадщини, що знаходиться у фондах бібліотек та інших закладів культури та запобігання фізичного зносу документів; ефективності використання документів, розкриття фондів бібліотек, музеїв, архівів та інших закладів культури з питань культури і мистецтв» [4].

На університетському рівні доцільно використовувати електронні ресурси українознавчого спрямування з метою модернізації педагогічної освіти – оновлення змісту, форм і методів підготовки сучасного вчителя-філолога. Ці фахівці мають опанувати потенціал українознавчих наук, їх субдисциплін, суміжних галузей знань, відповідно ретранслювати українознавчий досвід теорії й освітньої практики громадськості, учнівській і студентській молоді. Відповідно вони мають бути наділені високим рівнем інформаційної, технологічної культури, чому має сприяти врегулювання взаємодії університетів і наукових інституцій щодо створення ресурсної бази з українознавчих наук, створення і розвиток ресурсних центрів, вебсайтів, порталів, електронних бібліотек з проблем українознавчих студій, українознавчої освіти; посилення якості підготовки на основі структурування змісту українознавчих дисциплін з урахуванням їх міждисциплінарності, добору матеріалів з метою інтенсифікації дослідницької, проєктної, наукової роботи на основі використання електронних ресурсів з проблеми персоналогії вітчизняного і зарубіжного українознавства. Доцільно впроваджувати у зміст дисциплін українознавчого спрямування тематичні модулі, які розкривають віртуальний простір теорії і практики українознавчих студій в українських і зарубіжних осередках – університетах, музеях, центрах тощо. З цією метою на філологічних факультетах мають створюватися віртуальні лабораторії з проблем українознавства за взірцем

Львівського національного університету імені Івана Франка. Видання і розміщення у віртуальному просторі періодичних видань українознавчого спрямування у зв'язку з посиленням автономного статусу університетів і наукових установ має забезпечуватися інституційно. Водночас є потреба розроблення практикумів, творчо-пошукових, дослідницьких завдань у підготовці вчителя-філолога шляхом студювання матеріалів періодичних видань, ознайомлення за їх допомогою з досягненням сучасної українознавчої науки, спродукованою в закордонному і українському дискурсі.

Список використаних джерел:

1. Вовчак А.С. «Документування українського фольклору у Львівському університеті імені Івана Франка», *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*, Вип. 66, С. 150-194, 2017. [Електронний ресурс]. Доступно: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_fil_2017_66_7.
2. Електронна навчальна бібліотека української фольклористики при кафедрі української фольклористики імені Філарета Колесси [Електронний ресурс]. Доступно: http://www.lnu.edu.ua/faculty/Philol/www/laboratory_folk_studies/lab_folk_el_library.php. – Загол. з екрану. – Мова укр.
3. Зайченко Н.Я. «Бібліометрика у реферативній БД «Україніка наукова», *Адаптація завдань і функцій наукової бібліотеки до вимог розвитку цифрових інформаційних ресурсів*, Матеріали міжнар. наук. конф., Київ, 8–10 жовт. 2013 р., С. 338–340, 2013.
4. Електронна бібліотека «Культура України» (Національна бібліотека імені Ярослава Мудрого) [Електронний ресурс]. Доступно: <https://elib.nlu.org.ua/>
5. Філіпчук Г.Г., Вовк М.П., Котун К.В., Ходацька О.М. Потенціал українознавчих електронних ресурсів у модернізації педагогічної освіти: досвід України // *Інформаційні технології і засоби навчання*. – Vol 78 № 4. – 2020.– С.14-31. – Режим доступу: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/3612>